

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILCI IN LASTNINA SLOVENSKIH
NARODNIH PODPORNE JEDNOT

Slovene of and published by the Slovenc

National Benefit Society

Narodna: za Združeno državo (trenutni Cijen) in Kanado \$6.00 na leta, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleveland \$7.50 na celo leta, \$3.75 na pol leta; za tretje strane \$7.50 na celo leto, \$3.75 na pol leta; za tretje strane \$7.50 per year, foreign countries \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Gospogov po dogovoru.—Rokopis se ne vrati.

Advertising rates on agreement.—Manu-

script will not be returned.

Naslov za vas, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2027-28 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Križa spaljena — "prosperitet" iz čoska!

Park Falls, Wis. — Financijalna oligarhija koja određuje vajansku in nutarnju politiku ove zemlje, a istu izvadja formalistički putem svog kongresa, tako je i ovaj put proturila "novi" zakon pod imenom NIRA (National Industrial Recovery Act), koji ima svrhu povratak "prosperiteta". Od kako je usvojeni taj zakon po kongresu, mnogi radnici, zadovoljni patriotskom, počeli su baciti kape u zrak od velikog veselja, da se vraćamo natrag u "normalna" vremena i eru "prosperiteta".

Ti lojalni Amerikanci trebali bi znati, da se historija ne vraća već stalno svojim tokom slijedi napred. Čovječe biće prošlost ostavlja zad ledjima, a budućnost gleda očima u lice — ako je svjesno!

Mnogi američki "lojalni" političari, uključujući i dio jugoslavenskih žurnalista, tumače taj novi zakon na razne načine. Taj zakon po zdravom razumu se ne može inače tumačiti nego: reformiranje (krpanje) starog iznenadog oticanog kapitalističkog sistema na račun radne klase in siromašnih farmera. Ovo je jedna strana tog zakona, a druga jest svakako: zajednička ko-operacija radnika i kapitalista, siromašnih farmera i monopoličkog kapitala koji je monopolizirao sva sredstva za proizvodnju i zemlju. Drugimi riječima, klascu kolaboraciju, koju su sluge džingoističke politike monopoličkog kapitala godinama pričali da su interesni radnika (koji ne posjeduje ništa dolje radne ruke) u kapitaliste (koji izrabljaju radnu klasu, a monopolizirao srestva proizvodnje) jednaki! Sada, prema njihovom rezonovanju i financijalne oligarhije "zakonu" treba da nastane era "mira" na zemlji i na jedinstvenoj ko-operaciji između izrabljene in izrabljivačke klase.

U prvi mah financijalna oligarhija, preko svog novo-izabranih predsjednika, je počela i previše obećavati radnicima, što u praksi nije tako lahko primjenjivo. Nakon oduljeg vremena, što je taj zakon usvojen, mnogi svjesni radnici su vidjeli da je to samo jedna iluzija po radnu sirotinju, a više profita za kapitaliste.

Cim se više približavamo "realizaciji" tog zakona tim postaje jasnije za vse, da su predsjednikove riječi samo obećanja kao Hooverova. Napokon Roosevelt je obećao da će do "Labor day-a" upositi pet milijuna radnika, a prema službenoj statistici tajne rade uposleno ih je samo 750.000. Ta obećanja nisu ništa drugo nego: čekaj magare, dok nastave trava.

Sada radnici ne trebaju misliti u krizi, ista je "zauvječ" spaljena u Park Fallsu, Wis.

Ali usprkos, što je "kriza spaljena", radnici trebaju ovakove iluzije zabaciti, prihvati se stvarnog rada na izgradnji svojih ekonomskih in političkih organizacija, putom kojih će biti u stanju ne samo poboljšati radne uslove nego izvojiti konacnu pobedu ispod financijalno-monopoličkog kapitala — imperializma. Zato napred k socijalizmu u ovoj zemlji, kao što ruski radnici i seljaci realizuju, usprkos što je "Kriza spaljena — "prosperitet" iz čoska."

E. Movrich, 436.

Dve zadružni prireditvi

Waukegan, No. Chicago, Ill. — Mesec oktober si je zadružništvo izbralo za zadružni mesec. Ta mesec se vrši najbolj živahnata agitacija za zadružništvo, pa najsi bo za izboljšanje obratovanja podjetij, ali za boljše razumevanje zadružne misli. Prvo kot drugo je potrebno.

Zadružno podjetje, pa naj bi kakršnokoli, ni tako težko ustaviti, težje pa je podjetje obdržati.

Tvornice trube, bubenjevi lupaju, muzika svira, vojska prolazi, a na kolima se nosi drugačko truplo od 10 nog, što je predstavljalo križu. Svijsan radnik, posmatrajući tu cirkusiju, mislio je da je proglašen rat i pobjeda već izvođena. Nakon je održana "parada" održani su demagoški govor, u kojima se obećava sve radnoj i farmerskoj sirotinji samo da bude pokorna i da ima "povjerenje" u novog kralja kapitala — Roosevelt.

Principalni govornik je pošao tako daleko i obećao radnicima više nego će to radnici imati u prvoj fazi komunističkog poretku, socijalizmu. Izmedju ostalog

žati in širiti, ako ni znanja, katerega podjetje potrebuje. Se teže pa je za podjetje, ako ne stoji za njim z zadružništvom prepojena masa.

Tega je zadružništvo dobro zaveda, zato temu dejstvu posveća najveć pozornosti in dela. V doseg tega izdaja brošure, letake, prireja shode, predavanja, zavade itd. Veliko tega dela napravi Zadružna liga, pomagajo jo pa pridružene ji zadružje, bo, di si vsaka posamezno ali pa več skupaj. Tukajšnji dve zadružni (imamo tri, pa ena ni v Ligiji) bosta delali skupaj, in vsaka za-

se. Prema kapitalističkom rezonovanju NRA će donesti jednakost i slobodu, dočim nije kazano KOME?

I američka konstitucija kaže

jednakost i slobodu štampe a u praksi je samo imala vladajuća klasa. A da će NRA dati svakom radniku pod punu vrijednost svog rada — jest velika absurdnost. U današnjem društvu radniku nemože dobiti podpunu vrijednost svog rada. Kad bi tako bilo, tada se ovo ne bi zvalo kapitalističko društvo. Ovaj demagog je baš obećao toliko, koliko obećavaju socialisti i komunisti. No, izmedju ostalog, govornik je naročito isticao, da "demonstracije" se održavaju da se stvari naročito "povjerenje" u Rooseveltu.

Da bome, treba stvoriti najprije teren, a tada će biti lahko zavladati putem fašističke diktature financijalne oligarhije, koja je zamotana u plát "demokracije" i dnevno se sve više ispoljuje u praktičnim slučajevima.

Nakon što je cirkusijada dovršena sa demagoškim govorima, tada su "divljaci" dugačku ljetinu koju su vozili na kolima objesili i spalili. Evo što kaže "Park Falls Herald" povodom "demonstracije": "After the speaking, Old Man Depression was hanged to a wire stretched between the Park Falls Garage and Oil Company building and the Wisconsin House. He was not only hanged but he was burned." Ovo može jasno posvjedočiti na koji stepen ljudski mozek može doći u "civilizovanom" svijetu kao Amerika. Depresiju paliti! Tak ljudi manite sa čorava posla! Depresija se ne pali tako, već treba odstraniti anarhiju proizvodnje i danjanja poredak iz kojeg proističe kriza. Tak palili ste vi i kajzera 1918 i 17, a on je i danas živ. Tak palite depresiju, a ona je danas, sutra i dok bude ovog sistema biti živa. Te bolesti svih specijalisti kapitalizma nijesu u stanju odstraniti, a kamo li da bi to odstranio Roosevelt.

Zatore ře enkrat: Ne pozabite dnevor obih prireditv in se jih zagotovo udeležite!

Za izob. odsek,

John Zakovšek.

Poročilo iz Penne

Johnstown, Pa. — Ko to piše, je premogarska industrija

v osrednji Penni v popolnem za-

staju. Samo par dni je vzel tako

kozvanih "ponečnim jezdecem",

da so klijub vsem prizadavanjem

od strani oblastev okraja Cambria in od strani kapitalističkega

tiski, da bi jim zabranili pot, so

klijub temu prišli v velikih kara-

vanah iz okrajev Fayette, West-

moreland in Indiana. Skušali so

jih ustaviti na okrajni meji, pa

ni šlo. Potem so ščivali ljudi,

naj se oborozijo proti tem "anar-

histom" in naj z njimi obračuna-

jo. Kljub vsemu tehu ni niti en

sam strel počil. Velike skupine

rudarjev pa so šle od majne do

majne in klicale svoje stanov-

ške tovariše na stavko iz simpa-

tijevao zahteve časa. —ch.

Roosevelt, dasi na videzno iz-

gleda, da je za ljudstvo, ne bo s svojim načrtom uspel, ako ne bo odločno nastopil proti izkorisćevalcem denarja. Treba je energične akcije v tem oziru, da se jih prisili brez pogojno na pravice zahteve ljudstva. Delovno ljudstvo mora dobiti svoje pravice do dela in poštenega plačila za njegovo pošteno delo, tako, da bo lahko pošteno živel. Škoda je ene same kapljice delavške krvi. Toda kdo jamči, da se ne bo prevlada, ako se merodajni faktorji ne zganejo pravočasno? Ali ni druge poti kot sila?

Po poglejmo NRA. Kdo se jo je poslužil? Kapitalisti, zato so pa tako naglo poskoplile cene, među-
de pa so ostale na dnu in število brezposelnih je še vedno ogromno. Spet špekulacija in profitarstvo. Ubogi delavec pa plača ali pa stradaj. Stradaj v sredini izobilice vsega! Zato pa se lahko reče, da je NRA v prid profitarjem in izkorisćevalcem, ker voda noče nastopiti odločno, da bi vsaj delno izvedla svoj program.

Ko delavec prekorači 40. leta svoje starosti in če ni podlaga kapitalistički peti, zanj ni več dela. Nikar se ne trudi, da bi ga dobil. Prestar si! Sedanji sistem te ne potrebuje več. Se preveč mladih in krepkih moći ima.

Star pri štiridesetih letih? Ali je mogoče? Mari niso dejali, da je človek pri teh letih na višku svoje moći? Da, ampak stroj so stvar zaobrnili, ker so jih vzel v svojo oblast kapitalisti, ki jim je le za privatni profit, k vragu delavstva. Kdo se briga zanj?

Profit šteje vse, drugo nič. Kot državljan, zahtevaj, da se uvede zakon, ki bo odločno tirjal živiljenje od vsake osebe, ki prekorači to dobo starosti. Tak zakon pa naj bi v prvi vrsti veljal za vse one, ki so požrli kruh sestradanim delavskim staršem in njih otrokom.

Cas prihaja, ko se bo ta nečloveški sistem zrušil. Žal, da ga večina nas, ki smo v boju za bolje razmere, ne bomo dočakali. Ljudstvo je zaostalo v svojem mišljenju. Ljudje počasi razumevajo zahteve časa.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Waukegan, Ill., F. L.: — poročilo, oddano 29. sept., lo prepozno dostavljeno, ga pravočasno priobčili. Za je bila na pošti.

Čikaška policija ovira

livnosti stavkarjev

Podružnica Civil Liberties vložila tožbe proti policiji radi nelegalnih aretacij

Chicago, (FP) — proti Kimball Co. je bila s injunkcijami in aretacijami

ketov. Pikete je policija

dala v najzanirnejšje pre-

staré bridvelake jetnišnice

katerih kar mrgoli mrčesa

dano jih je odpeljala v zapo-

je silovito preteplja. Kra-

NRA avtoriteta, kateri so

karji predložili svoje za-

glede minimalne tedenske

\$15 za ženske in od \$18 do

za izurjene delavce, je iz-

da so njihove zahteve za-

toda storila ni ničesar za

Ko so delavci zastavili

Belden Mfg. Co. proti red-

meze, so tako krajne

avtoritete pomagale

paniji pri razbijanju stav-

ke in obratno. Mi kot socialisti

smo se držali svoje stranke in

dobili podpise za naše kandida-

te na naše peticije samo od ljudi-

ki so socialistično registrirani.

Medtem pa so se republikani,

ki jim gre ves kredit za po-

lomijo v deželi, poslužili vseh

strank z namenom, da nas pri-

primarnih volitvah popolnomu

vrjejo z liste za splošne ali gla-

vne volitve. Za enkrat jim je iz-

podletelo in boj je tukaj. To je

veleka in važnega pomena za

nas.

Okrat Str

Pismo iz Clevelandca

žan zanimati se za vse to, kajti kako naj se pričakuje od nekoga, ki se za ameriške razmere in dogodke nič ne zanima, da bo dober državljan? Amerika nam ne odreka te pravice in mr. Vehovec bo storil uslugo sebi, če bo opustil tako diskriminiranje svojih rojakov, ki slučajno ne marajo trobiti v njegov pog. To ni lepo ne pošteno, niti rojaško. Ugleda si na tak način ne pridebilo nihče. In če je mr. Vehovec za dober nasvet, tedaj naj izpusti iz svoje kampanje vse osebnosti, namesto tega pa naj pride pred volilce s poštenim in jasnim programom, da bodo vedeli, kaj lahko vsaj pričakujejo od njega.

Ivan Jontez-Podgoričan, 53.

"Najhujši boj še pride," pravi Roosevelt

Govoril je na federaciji katoliških dobrodelnih organizacij v New Yorku

New York.—Predsednik Roosevelt je v sredo zvečer govoril na konferenci katoliških dobrodelnih organizacij Združenih držav in ob tej priliki je dejal, da je "najhujša borba za odpravo depresije in obnovo prosperitete šele pred nami." Vse to, kar se godi od zadnje pomlad, ko je nastopila demokratska administracija, so le preliminarnosti ali priprave za odločilen boj, ki prihaja.

Klub temu je Roosevelt optimistično naznani, da je vojna deprezija že zmagovala — "ameriški duh, ki je prvotno premagal divjino in od pionirske dobe dalje zmagal v vsaki krizi, ta duh, ki mora vedno biti duh pravčnosti, duh kooperacije, poštovanja in sosednosti, bo tudi zdaj zmagoval" — in končni triumf je gotova stvar.

Rooseveltov govor o boju z

revčino je bil v čudnem kontrastu z bleskom in sijajem zlatih ornatov in simbolov katolicizma Amerike, v katerih so se svetili najvišji predstavniki cerkve na otru in okoli njega. Na sredi odra je na pozlačenem stolu sedel kardinal Hayes v skratnem plašču in naokoli so sijali v pozlačenih in svilnih oblačilih škofovi iz vse dežele, na Rooseveltovi desnici je pa blestel nadškof Giovanni Cicogri, papeški delegat.

Razume se, da se je predsednik nerodno počutil v tej družbi, ki predstavlja največje svetno bogastvo na svetu, obenem pa naglaša dobrodelnost kot svojih najvišjih čednosti.

Delo pri javnem projektu ustanovljeno

Cleveland, O. — Gradnja odvodnih kanalov v tem mestu je bila ustavljena, ko je prišlo na dan, da so delavci prejemali od 15 do 30 centov na uro, kar je bila kršitev tako Nire kot mestnega čarterja. Zadnji določa, da ne sme noben podjetnik, ki dobije pogodbo za gradnjo kakega mestnega projekta, plačevati delavcem manj kot 50 centov na uro. Protiv nizkim plačam se je prva pritožila zidarska unija, nakar so sledile druge pritožbe.

Tudi Virginia glasovala proti prohibiciji

Richmond, Va. — Zadnji torek je država Virginija, najstarejsa kolonija v Ameriki, volila delegate za ratifikacijsko konvencijo in mokra lista je zmagała z večino dveh proti enemu. Istočasno so volilci z enako večino odobrili načrt kontrolne komisije, ki zamenja državno prohibicijo.

(S tem je število držav, ki so v nepretrgani vrsti glasovale za odpravo prohibicije, naraslo na 32. Potrebne so še štiri države za popolno zmago mokrote. Prihodnji torek voli Florida in konec pride 7. novembra, ko bo volilo zadržanje zmagovalcem — in končni triumf je gotova stvar.)

REBELNI RUDARJI NOČEJO KONCATI Z UPOROM

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Na delo se je vrnilo dosedaj le nekaj tisoč rudarjev izven koksovega okrožja. Če se bo pa stavka nadaljevala, in izgleda da se bo, dokler se jeklarski trust ne poda in prizna unijo, je skoraj gotovo, da se bodo zopet pridružili stavkarjem. Ozračje po vsej zapadni Pensylvaniji je tako prepojeno z rebelnim duhom, da brez priznanja unije ne more nihče pregovoriti rudarjev, da bi se vrnili na delo. Ta duh se širi tudi med jeklarskimi delavci.

Springfield, Ill. — Gouverner Horner je v četrtek aranžiral konferenco med operatorji in predstavniki obeh rudarskih unij za izravnavo spora. Na konferenco je prišel iz Washingtona Donald Richberg, glavni pravni svetovalec Nire. Njegova naloga je, da izravnava bratomorni boj med obema organizacijama. Ni pa dosti upanja, da bo pri tem uspel.

V okraju Saline je bilo v noči od srede na četrtek bombariranih šest domov progresivnih rudarjev in prišlo je tudi do strelenja. V okraj je bila poslana milica. Boj med obema frakcijama je ponovno vzplamel, ko so progresivni rudarji zagrozili s piketiranjem rorov, v katerih delajo importirani skebi.

Za illinoiske rudarje je situacija kritična in postaja bolj in bolj kritična z vsakim dnevom. Do sedaj so progresivni rudarji upali, da jim bo šla na roko vladavina v Washingtonu. Ni pa nobene podlage za to upanje, ker je Lewisovca moč prevelika. Dobri opazovalci tudi pravijo, da so voditelje progresivne unije dobili pod svoj vpliv republikanski in demokratični politični bossi, reakcionarni odvetniki, ki so glavni odbor pridobili za sodnijsko postopanje proti operatorjem, kar pa je le igra.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila
1904

Podpora Jednoti

Inhosp. 17. junija 1907
v državi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, taj. bol. odd. 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila.... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

FRANK SOMRAK, prvi podpredsednik..... 906 E. 74th St., Cleveland, O.
JOHN E. LOKAR JR., drugi podpredsednik... 1198 E. 170th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODSEK:

MATH PETROVICH, predsednik..... 505 E. 140th St., Cleveland, O.
ANTHONY CVETKOVICH..... 983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
JOHN OLIP..... 149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

POROTNI ODSEK:

JOHN GORŠEK, predsednik..... 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON SULAR..... Box 27, Arma, Kans.
JOHN TRČELJ..... Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ..... Box 61, Parkhill, Ill.
FRANK BARBICH..... 1216 E. 176th St., Cleveland, O.

NADZORNI ODSEK:

FRANK ZAITZ, predsednik..... 3639 W. 29th St., Chicago, Ill.
FRED MALGAI..... 25 Central Park, Peru, Ill.
JACOB AMBROZICH..... 418 Pierce St., Eveleth, Minn.

POZOR! — Korrespondence z glavnimi odborniki, ki delajo v gl. uradu, se vrati takole:

VSA FIRMA, ki se naslanja na poseb gl. predsednika, naj se naslene na predsedništvo.

VSE DENARNE poliljative in ostvari, ki se tituluje gl. upravnega odbora in jednotne vrhove,

naj se pošljajo na gl. tajnikovo.

Vse nadzore, tikajoči se bolniških poslov, naj se pošljajo na bolniških.

Vse nadzore v vseh z blagajniškimi posli, naj se pošljajo na blagajništvo.

VSE PRITOLJEK gleda poslanca v gl. upravnem odboru naj se pošljajo Frank Zaitz,

vredodržniku nadzornega odbora.

VSI PRIMIVI na gl. posredni odbor, se naj pošljajo na John Gorška, predsednika poročne odbiske.

VSI DOPIRI in drugi spisi, naslanja, ogledi, naravnina in spisi vse, kar je v resni

z glavnim jednotom, naj je pošljeno na "PROSVETA," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:

All remittances of money and business concerning ledges and members other than sick benefit should be addressed to the treasurer's office.

Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.

Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.

Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.

Charges, complaints and appeals should be addressed to John Goršek, chairman, Judicial Committee.

Deset kaznjencev se podvrglo bolezni za poskušanje

Jackson, Miss. — Deset kaznjencev v tukajnjem državnem jednotničnem je raznašajo spalno bolezni. Gouverner je objavil desetorici kaznjencev, da vsekakdo izmed njih, ki prestane bolezni, bo izpuščen iz zapora.

Naročite Mladinski list, najboljši mesecnik za slovensko mladino!

Tako okrogle in čiste

vedno najfinjejši tobak

vedno najfinjejša izdelava

EDNO Luckies ugajajo!

“it's toasted”

za zasečto grlo — za boljši okus

Copyright 1907, The American Tobacco Company

in
Popolnoma napolnjene
s finim tobakom

vsled tega

Luckies tako dobro vlečejo

Opozili ste in cenili gladko, enakomerno gorilno kakovost, ki tvori v toliki meri značaj Luckies . . . Okrogle in čiste—dobro napolnjene z najboljšimi svetovnimi vrstami turškega in domačega tobaka—in brez zrahljivih koncov. To je takoj Luckies vlečejo tako lahko, gore tako enakomerno.

Louis Adamic

SMEH V DŽUNGLI

AVTOBIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISELJENCA

Poslovenil Stanko Leben

V.

"To mi je dala Amerika," je rekel Peter Molek, "ko se je odkašljal."

"Kaj pa to pomeni?" sem vprašal jaz in s prstom pokazal naslov knjige na klopi.

"The Jungle," je odgovoril Peter Molek. "Po slovensko bi dejali džungla."

Jaz seveda nisem vedel, kaj pomeni džungla. Gozdomi krog Blata so bili negovani, iztrebljeni, idilični logi, kamor smo hodili trgat jago-de in nabirati gobe.

"Džungla," je pojasnjeval Peter Molek, "je divji kraj, ogromen gozd, ves zapleten od rastlinja, kjer vse rase in poganja križem kražem, neprednra hosta, skrivenostna in strašna, mogoče divjih zverin in kač in pajkov večjih od moje pesti . . . To je knjiga o Združenih državah, čeprav v Združenih državah ni džungel, vsaj kolikor je meni znano. Vendar je Amerika v celoti džungla. To, kar pripoveduje knjiga, pa je zgodbina o ljudeh, kakršen sem jaz, o tujcih, ki se priselijo in izginejo v žrelu džungle. Razumeš?"

Prikimal sem, toda v resnici nisem razumel.

"Amerika me je pogolnila," je nadaljeval Peter Molek, "toda ni me prebavila." Nasmejal se je kakor sam vase in ta njegov nasmej je bil poseben smeh brez trohe veselosti.

Peter Molek je nadaljeval: "Amerika, ta džungla, pogolgne mnogo ljudi, ki se napotijo tjakaj za delom. Moč in silo jim iztisne do zadnje kaplje, razen če so dovolj pametni in srečni, da ubeže, še preden je prepozno; razen če garajo po jeklarnah in rudnikih samo malo let, si pritrugajo od ust vsak cent, ki ga morejo, in se potem vrnejo domov ali pa si kupijo kos zemlje, kjer je zemlja še poceni."

Molkova beseda sem le slabo razumel, vendar sem poslušal napeto in si zapomnil slednjo stvar, ki jo je povedal.

" . . . Jaz sem bil tamkaj predolgo," je pripovedoval. "Pretrdo sem garal. Pogled ta Novi York," in pokazal je na sliko, ki mi jo je prej razkazoval. "Jaz, mi vasi smo pomagali graditi ta poslopja — mi Slovenci in Hrvati in Slovaki in vsi tisti, ki so prišli v Ameriko za delom. Tamkaj smo pomagali graditi še marsikatero drugo mesto, o katerem še slišal nisi nikoli, pa železnice in mostove, vse iz jekla, ki ga kujejo po jeklarnah naši ljudje. Naši ljudje z Balkana so najboljši jeklarji v Ameriki. In ta dim, le pogled ga, se dviga iz premoga, ki smo ga mi izkopali, mi z Balkana in iz Galicije in iz Češke. Tudi rude smo dosti izkopali. Jaz sem delal nekaj let v železniških rudnikih na Zadolu. Svoje zdravje sem zapravil v rudnikih. Rudarji se naštejo naduheni in revmatizma.

Trikrat me je zadela nesreča. Nekoč — bilo je v Coloradu — sem štiri dni ležal zakopan tri tisoč čevljev pod zemljo. Z menoj je zasulo še sedem drugih; trije so bili Slovenci kakor jaz, dva Poljaka, eden Dalmatinec, eden Američan. Ko so nas odkopali, sva bila še živa še Dalmatinec in jaz. Nekoč se je v Pensylvaniji odtrgala v rudniku skala in mi zlomila desno nogo. Noga se je pozdravila in vnovič sem se vrnil na delo. Dva meseca sem delal, ko je padla name druga skala. Malo je manjalo, da mi ni zlomila leve noge.

Mihevc Nace:

Vremenska kovačica

Inženirja Pavla Stikača je obsegla fikana ideja, da mora izumiti razne nove stvari, ki naj bi človeštvo koristile. Inženir Stikač je izumil že raznotore koristne priprave: sestavlil je dolej pogrešano past na bolhe, to je poseben električen aparat, ki pologen v posteljo, avtomatično polovi vse bolhe. Ta izum je kakopak hitro našel ljudi, ki so spoznali njegovo koristnost in vrednost. Hvalili so ga zlasti novoporočenci, katerim ne preostaja časa, da bi se sami ukvarjali s takim poslom. A s tem inženir Stikač še ni umiril svojega notranjega glasu, ki ga je pozival k še večjim in občekoristnim ter človekoljubnim dejavnjem. Vsak človekoljub — in to je bil naš inž. Stikač — prispeva k blagru človeštva pač po svojih sposobnostih in močeh. Sočustvuje z nevrečnimi ženskami, katerih srce je našel črv ljubosnosti, je izumil aparat, ki je bil precej podoben radijski sprejemni postaji in ki je imel to čarobno svojstvo, da je iz davne preteklosti privabljal vse tiste sladke besede, ki jih je nekdaj govoril zaljubljeni mož svoji izvoljeni, a sedaj zapuščeni in trpeči ženi. S slušalkami na ušesih so se nevrečne žene vtapljale v sladki omami ljubavnega šepeta, da so jim preko lie drle solze ganjenosti. Nekatere, posebno starejše in že naglušne, so si nabavile celo zvočnik. Inž. Stikač je iznašel še več takih malih stvari.

Tri mesece za tem, ko se je go-spod inženir Stikač vrnil izpod Triglavja, kjer je bil na oddihu

Dolgo let nisem razumel Amerike. Teda sem začel brati in sem razumel . . .

Onega dne, preden sem odjadral domov, sem hodil po teh cestah," — pokazal je na sliko — "kjer so poslopja najvišja. Poslopja iz samega jekla. Ozri sem se kvišku in težko mi je popisati čuvstva, ki so me tedaj navdala. Doumel sem, da mnogo našega dela in naše sile, mojega dela in moje sile tiči akrepeneh v veličini. Nova Yorka in v veličini Amerike. Čutil sem, da v resnici puščam samega sebe v Ameriki, čeprav sem namenjen v Blato."

VI

One pomladni in onega poletja sem še mnogokrat sedel skupaj s Petrom Molkom. Med nadušljivimi krši mi je govoril o tisti prostrani džungli, za katero je imel Ameriko. Njegovo gledanje na to deželo je bilo, kakor se sedaj spominjam, enostransko, trpko. Pripovedoval mi je o nesrečah v rudnikih ali železolivarnah, ki jih je bil sam priča ali o katerih je bil samo bral in slišal; o delavskih vstajah; o oblastnih, mogočnih kapitalistih, lastnikih ogromnih industrij, ki mi jih je orisal kot "zverine v džungli"; o orgijah bogatašev v Chicagu in Novem Yorku, pri katerih so, kakor je poročal socialistični tisk, kadili cigarete, zavite v stodolarske bankovce; o milijonarjih, ki nosijo demante vdelane v zobe in ki jim igra godba, ko se kopljajo v šampanjcu; pa o zakonih, zloglašnih predmetih, kjer ljudje žive v cunjah in bedi.

Poslušal sem z odprtimi ustmi.

"Za nekatere pa Amerika ni slab kraj", mi je dejal Peter Molek nekega dne. "Mnogo tujcev se je tamkaj znatno popravilo, toda ti srečneži so le redki v primeru z množico priseljencev, ki mislim, da bi se jim bolje godilo, če ostali doma v stari deželi. Američki obrati jih izmogzajo, potem jih izvržejo."

"Pa gre vendar vedno več ljudi v Ameriko," sem pripomnil jaz. Nedavno tega sem namreč bral v časniku, na katerega je bil naročen oče, da se je v letu 1908. izselilo s Kranjskega v Združene države štiri tisoč ljudi več kakor leta 1907.

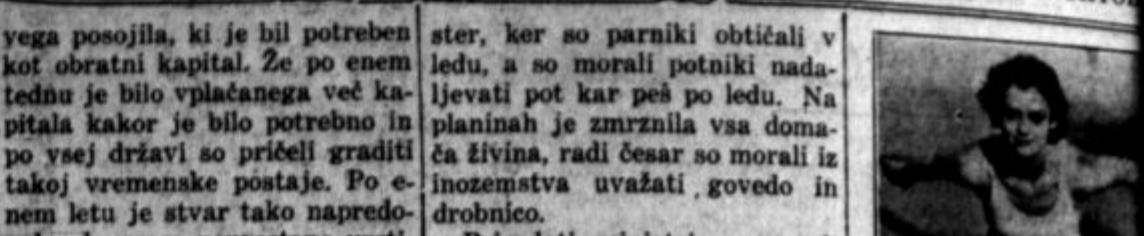
"Ze!" je menil Peter Molek. "Gredo, ker je vsakdo prepričan, da bo on ugnal Ameriko, ne pa Amerika njega. Prisluškujejo onim redkim, ki se vračajo domov iz Združenih držav z dvema ali tremi tisoči dolarjev. Slišijo, da se je drugi, ki je bil tam, visoko povzpel na lestvici uspeha. In potem trdno verujejo, da se bo posrečilo tudi njim. Amerika je zanje obljubljena dežela. Na tisoče in stotisoče ne samo iz Kranjske, marveč iz premnogih dežel, jih premani in izvabi preko. Še bolj kakor oni njenih dolarjev je ona potrebna njihovih rok, pa jih izrabti. Že nekaj let je tega, odkar pravijo v Ameriki priseljencem 'gnoj': to je zanje točno ime. Gnojijo so, ki hrani korenine ameriške sedanje in bodoče veličine. Danes so še vedno 'gnoj'. Korenine ameriške veličine še vedno črpajo iz njih . . . Ziviljenje v Ameriki je naporno, mrzlično plezanje. Mnogo več jih odleti, kakor pa se jih dvigne do bogastva."

Vse to me je po vsem, kar sem prej slišal ali mislil o Ameriki, nagibalo k strmenju in začudenju.

(Dalje prihodnjid.)

in na vremenski postaji hladil svojo razgretlo izumiteljsko glavo, po vsem deželi ni bilo slišati nič drugega kakor le tite in glasne pomenke o inž. Stikaču in njegovem novem izumu. Sport, kino, družinski škandali in škandaliki, vse to je bilo pozabljeni, kajti vsa javnost je govorila le o tem novem izumu inž. Stikača, izumu, ki je bil — kakor bomo takoj videli — epohalnega pomena. Na ulici, trgu, v briunicah, tramvajskih ter železniških vozovih, skratka, povsod se je govorilo le o tem.

Grandozni načrt ki ga je zmisli inženir Stikač, je v glavnem obstajal v tem: Vsa dežela naj bo preprečena z oddajnimi postajami raznih valovnih dolžin. Te postaje naj bi oddajale vremenska poročila. To za enkrat naprav je tičala v tem, da so oddajale muhe lahko posebne valove, ki so imeli presenetljiv vpliv na oblike, njih električni naboj, na pritisk, temperaturo, vlažnost zraka itd. S temi pravami se je lahko poljubno spremenjalo vreme ob vsakem letnem času. Sredi zime je bilo mogoče ustvariti vročino pasjih dñi, poleti pa mraz in sneg, da je vse škripalo, marca meseca sunčo in meglo opoldne. Višek čudo-vitosti teh aparatorov pa je bil v tem, da se je z njimi lahko vplivalo na mišljenje in duše deteljanov, prav tja do korenin globoke in temne podzavesti. Nične se ni mogel ubraniti tega vpliva. To je bilo važno predvsem za vladajoče dežele in tudi cerkveni poglavari so se potegovali za to reč in nameravali celo kupiti ta patent. Ce so npr. v nekem kraju

vega posojila, ki je bil potreben kot obratni kapital. Že po enem tednu je bilo vplačanega več kapitala kakor je bilo potrebno in po vsej državi so priceli graditi takoj vremenske postaje. Po enem letu je stvar tako napredovala, da so se neprestano vrstile slavnostne otvoritve z ljudskimi veselicami ob prekrasnem, toda ne prevročem niti prehladnem vremenu. Pri prvi teh otvoritev je predsednik z insceniranjem plohe pozdravil vse na vso z impozantnim govorom, ki je trajal dve in pol ure.

Izvoljen je bil posebni ministri takoj "odstopiti". Sestavil se je nov kabinet, ki je naglo dal zvišati temperaturo na 35° C. Sneg in led sta se jela tajati, da so vse vode čez bregove naraste in odnesle vse, kar jim je bilo na volju. Po vodi je šla vsa lesna produkcija. Nastale so silne poplave, odnašalo je mostove, hiše, voda je razdirala železniške proge, izpodnašala priznavne drogove, poplavljala mesta in vasi in skratka vse. Vse je šlo po vodi in tudi izum inženirja Stikača kajti tudi njegove vremenske naprave so razdelili in odnesli podivjani hudourniki.

PROTEST RUDARSKIE INTERNACIONALE PROTIV NEMŠKEMU BARBARIZMU

Klin se s klinom izbija!

Nemška fašistična stranka je prišla na oblast z nesramnim vojnim terorjem.

Strokovne, zadružne in politične organizacije delavskega razreda, ki so bile zgrajene v desetletnih požrtvovalnih bojih, so razpuščene in uvrščene v takozvano edinstveno fronto, ki pa ni nič drugega kot Hitlerju in Goebbelsu vdano orodje, za katere delavec plačujejo, nimajo nobenih pravic, ker smejo samo plačevati in molčati. Desetisočne funkcionarjev delavskega gibanja ječi po ječah in prenaša razna mučenja.

Vse sadove proletarskega dela so uničili, prekleli osebe, ki bi utegnili biti nearijskega plemena, kakor tudi vse intelektualce, ki menijo, da se ne morejo sklepov podvrediti Hitlerjevemu miljenju in postati njegova čreda.

NAZNANILLO IN ZAHVALA

Sorodnikom, znancem in prijateljem ter društvom izrekamo na lejšo zahvalo radi sočutja in tolazbe, ki ste jo izkazali ob prijetju smrti sina in brata.

JOHNA BARBIČA

ki je tako naglo preminil za vedno. Pokojni je bil rojen 3. aprila 1888 v Hrastju, občina Cerknica, okraj Krško. V Clevelandu, in v Sheboyganu, Wis., si je služil svoj kruh že od leta 1907 (1908). Zadnjih 12 let je bil zaposlen pri J. A. Cochrane Brass 1380 E. 41 St., Cleveland, Ohio in sicer do aprila 1911, ko ga je zadržal mrtvoud. Zdravje se mu je bilo nekoliko izboljšalo in razpuščeno in uvrščeno v takozvano edinstveno fronto, ki pa ni nič drugega kot Hitlerju in Goebbelsu vdano orodje, za katere delavec plačujejo, nimajo nobenih pravic, ker smejo samo plačevati in molčati. Desetisočne funkcionarjev delavskega gibanja ječi po ječah in prenaša razna mučenja.

Hvala lepa za darovane vence družinam: Koželj Jek, Jan Anton, Simšič John. Nadalje hvala sledicim, ki so se udeležili groba s svojimi avtomobili in pripomogli do lepega sprevoda Artel, A. Brečić, A. Mervar (Accordion Mfg.), J. Mrmar, Fr. Šain, A. Pierce, Mrs. F. Planinc, J. Pirnat, John Juraski, J. Joe Vene, A. Slepko, Mrs. M. Vičič, A. Šilc, Jakob Šubel, Joe L. Thomas in Peter Wintar. Iskrena hvala pogrebni zavodu Števeta za oskrbo pogreba, ki se izvršil po civilnem obredu v Kotoriju na Casper Road.

Še enkrat najlepša hvala vsem skupaj, ki ste mu izkazali prečast, in storili dobro. Ravnokako hvala zdravniku Siegfriedu D. Domu za vso oskrbo v času bolezni. Tebi pa, dragi podčuvaj v miru, dokler tudi mi ne pridemo za Teboj. — Žaljeni John Barbič, oče v starji domovini. Sestre: Mary, Rosie in Joe. Ameriki, Francija in starji domovini. Joseph, Frank in Mike, Cleveland, Ohio.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiskar vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenščini, hrvaščini, češčini, nemščini, angleščini in jekščini.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA CLA S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daja vodstvo tiskarske društve, univske dole prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERS

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telephone Rockwell 4564

Chicago, IL

Tam se določa za boljši tudi vse ustrezne pojedine.